

# EXPERIMENTEREN VOOR DUURZAAM LANDGEBRUIK: VRIJE VERKENNING OF BEGRENSEDE BLIK?

Het onderzoeksprogramma LOSS werkt aan de kennisbasis van bodemdaling en de gevolgen daarvan. In LOSS ontwikkelen we kennis over waarom en hoe de bodem daalt, hoe je bodemdaling kan voorspellen en welk beleid relevant is bij het omgaan ermee of voorkomen ervan. Dit is de samenvatting van de bevindingen uit de paper *'The transformative potential of experimentation as an environmental governance approach: The case of the Dutch peatlands'*, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek.

Het artikel is te citeren als:

*Van den Ende, M. A., Hegger, D. L. T., Mees, H. L. P., & Driessen, P. P. J. (2024). The transformative potential of experimentation as an environmental governance approach: The case of the Dutch peatlands. Environmental Policy and Governance. DOI: 10.1002/eet.2098.*

Dit onderzoek is onderdeel van het NWA project Living on Soft Soils: Subsidence and Society (grantnr.: NWA.1160.18.259).

## Samenvatting

**Experimenteren is hot! En dat is veelbelovend voor milieuproblemen, want experimenteren is bij uitstek dé sturingsaanpak waar radicaal alternatieve ideeën kunnen worden getest en opgeschaald. Maar gebeurt dat ook? Met andere woorden: hoe transformatief is experimenteren als sturingsaanpak? Daarover gaat een nieuw paper gepubliceerd in *Environmental Policy & Governance*, waarvoor tien bodemdaling-experimenten in het Groene Hart zijn onderzocht.**

## Verder kijken dan technologische innovatie

Auteurs [Mandy van den Ende](#), [Heleen Mees](#), [Peter Driessen](#) en [Dries Hegger](#) ontkennen niet dat een technologische maatregel veenoxidatie kan verminderen om zo bodemdaling en broeikasgasemissies te adresseren, maar het probleem wordt daarmee niet bij de wortel aangepakt. Daardoor blijven andere probleemaspecten zoals slechte waterkwaliteit, verhoogd overstromingsrisico en biodiversiteitsverlies ongeadresseerd. "Als we in Nederland problemen integraal willen oppakken, moeten we de pijlen richten op niet-duurzaam landgebruik en de sociale, economische, bestuurlijke en institutionele structuren die dat in stand houden," aldus de auteurs.

## Routes naar transformatie

Een mogelijke route naar transformatie is het opleggen van nieuw beleid, door bijvoorbeeld verantwoordelijkheden voor duurzamer landgebruik vast te leggen in wet- en regelgeving. "Dit is een relatief snel veranderproces," zegt Van den Ende, "maar het roept veel maatschappelijke weerstand op en vergt veel daadkracht, betrokkenheid en moed van politici."

Een stapsgewijze route zoals experimenteren is laagdrempeliger: "Het kan op kleine schaal systeemverandering naar duurzaam landgebruik in gang zetten." Experimenten bieden bestuurders

de mogelijkheid om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen zonder te hoeven vrezen voor grote politieke gevolgen bij teleurstellende uitkomsten, en burgers kunnen langzaam wennen.

### Beperkte oplossingsruimte

Aan experimenten geen gebrek in het Groene Hart. Echter, de meeste bodemdaling-experimenten zijn gericht op technologische innovatie, met als uitgangspunt dat het bestaande landgebruik (veelal intensieve veehouderij) doorgang moet kunnen vinden. “Door rekening te houden met de bestaande landgebruiksfunctie wordt veilig binnen de lijntjes gekleurd,” aldus Van den Ende. De auteurs vinden met name de dominantie van technologische experimenten zorgelijk. “Door doorontwikkeling, aantrekking van extra potjes en opschaling wordt een technologische oplossingsrichting bestendig en transformatieve toekomstpaden afgesneden.”

### Transformatief experimenteren

Het vergroten van de oplossingsruimte – het kunnen betreden van verschillende toekomstpaden – is dus essentieel. Pas als er zicht is op een breed scala aan alternatieve maatregelen kan op basis van de behoeftes van het landschap de meest logische optie worden gekozen. Dit vereist wel een andere vorm van experimenteren. “Gelijkere representatie van diverse belanghebbenden zoals landbouwpioniers, toekomstige generaties en niet-menselijke actoren, maar ook meer co-creatie en minder technocratie,” aldus Van den Ende. Kortom, experimenteren zal als sturingsvorm eerst zélf een transformatie moeten ondergaan voordat het kan bijdragen aan een transformatie naar duurzaam landgebruik.